

МИХАЙЛО МИКЕШИН ЯК ДРУГ І ШАНУВАЛЬНИК ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ТА ІЛЮСТРАТОР ХУДОЖНІХ ВИДАНЬ

Олеся Пономаренко

УДК 7.071.1Мик+929Шев

У статті описано культурні і товариські взаємини російського скульптора й художника (білоруського походження) М. Микешина та Т. Шевченка. Розглянуто ілюстрації М. Микешина до трьох випусків «Ілюстрованого Кобзаря Т. Г. Шевченка», надрукованого в 1896 році в Санкт-Петербурзі. Уперше розпізнано сюжет казки «Син рибалки» на оригінальному акварельному малюнку М. Микешина, що зберігається в колекції Національного музею Т. Шевченка в Києві й досі побутував як «Ілюстрація на українську тему». Встановлено, що вищезгадана акварель стала ілюстрацією до казки «Син рибалки», репродукованої в збірнику «Слов'янські казки, зібрані А. Соколовим».

Ключові слова: скульптор, художник, білоруський, український, ілюстрація, акварель, слов'янський, збірка, поет, Кобзар, казка.

Cultural and friendly mutual relation of the Russian sculptor and painter of the Byelorussian lineage M. Mykeshyn with T. Shevchenko is described in the article. M. Mykeshyn figures to three editions of *T. Shevchenko Illustrated Kobzar*, printed in Saint Petersburg in 1896 are considered. The plot of *The Fisherman Son* fairy tale has been recognized for the first time on the genuine drawing in watercolours by M. Mykeshyn. It is kept in the T. Shevchenko National Museum in Kyiv. It has existed till now as an *Illustration on the Ukrainian Theme*. It is ascertained that the picture in watercolours aforesaid has become an illustration to *The Fisherman Son* fairy tale, reproduced in the collection *The Slavonic Fairy Tales, collected by A. Sokolov*.

Keywords: sculptor, painter, Byelorussian, Ukrainian, illustration, watercolour, Slavonic, collection, poet, Kobzar, fairytale.

Видатний російський скульптор і художник білоруського походження Микешин (Мікешин) Михайло Йосипович (09 ст. ст. / 21.02.1835 – 19 ст. ст. / 31.01.1896) народився в Смоленській губернії. Його рідне село – Платоново Смоленської області [2, с. 410]. Похований у Смоленську. Навчався в Петербурзькій академії мистецтв (1852–1858) у класі Б. Вілєвальде. У 1858 році в будинку віце-президента Петербурзької академії мистецтв, скульптора Ф. Толстого особисто познайомився з Т. Шевченком, котрий тільки повернувся із заслання. За свідченням самого М. Микешина, він дізнався про українського поета значно раніше – з його творів, що «ходили в списках серед молоді».

Спочатку Т. Шевченко поставився до юного Михайла з недовірою, скульптору здавалося, що в гарячому серці Кобзаря не залишилося місця для будь-якої іншої особистої прихильності, окрім любові до України. Як зізнавався Микешин у своїх спогадах, Шевченків патріотизм, здатність цілковито присвячувати своє

життя Батьківщині, викликали в нього захоплення, навіть заздрість. Згодом поет заприязнився зі скульптором: «Главную причину уступок с его стороны по части простоты и доверчивости своих отношений ко мне находил он в моем белорусском происхождении, родившем меня с излюбленным и воспетым им героем гайдамацкой передраги страшным Гонтой. Поэтому он возвел меня чуть-чуть ли не в малоруссы... [9, с. 15]. Сучасник і друг Т. Шевченка О. Афанасьєв-Чужбинський зазначав, що «не на усій протяжності Дніпро населений малоросійським плем'ям і в його верхів'ях живуть білоруси, мова яких хоча й ближча до південно-, аніж до північноросійської, проте має свої особливості» [7, с. 68]. Микешин супроводжував Т. Шевченка, уже хворого після заслання, на різні вечори в Петербурзі. Про Михайла Микешина Т. Шевченко згадав у своєму щоденнику (запис від 12 травня 1858 р.): «...зашел ненадолго к художнику Микешину и потом к Глебовскому. Счастливые юноши и пока счастливые художники!».

Спогади М. Микешина про Т. Шевченка опубліковані в другому томі празького видання «Кобзаря» 1876 року. Автор спогадів описав квартиру-майстерню Т. Шевченка в Академії мистецтв у Петербурзі (це свідчення використане для відтворення житла художника), розповів про те, як став свідком знайомства Т. Шевченка з Айрою Олдріджем після блискучого дебюту актора-трагіка в ролі «Отелло», про те, як урятував портрет Шевченкової «невірної любви» — Ликери Полусмак, який поет у пориві гніву хотів знищити. М. Микешин намалював портрет Т. Шевченка з натури (1859 р., туш), літографований Е. Гогенфельденом для «Кобзаря» 1860 року. Оригінал малюнка подарував А. Олдріджу: «Олдрідж побачив у мене оригінал портрета Шевченка, котрий я намалював для “Кобзаря”, забажав мати його, і я з задоволенням зробив йому цей подарунок» [9, с. 17].

У 1858 році М. Микешин виграв конкурс проєктів пам'ятника до 1000-ліття Росії: «В то время мастерская моя на Литейном дворе здания Академии Художеств занята была громадными работами для памятника 1000-летия России; колоссальные статуи Петра I и его гения загромождали ея вместимость» [9, с. 19], — розповідав скульптор. Він щиро зізнавався, що статуя Петра I дратувала Т. Шевченка, який демонстративно декламував перед нею свої гнівні поетичні рядки, вочевидь, із поеми «Сон» (1844): «Тепер же я знаю: / Це той первий, що розпинав / Нашу Україну, / А вторая доканала / Вдову сиротину». У ці миті М. Микешин милувався Т. Шевченком, захоплюючись силою його патріотизму. Тоді Микешину було доручено зробити складний барельєф для пам'ятника в стилі строки. Скульптор зазначив у спогадах: «Я прибегаю за допомогою і советом ко всем известнейшим нашим художникам и писателям, которые не отказали мне в просимом содействии. Я просил к себе вечером, по четвергам, и тут-то в этой закопченной мастерской перебивало у меня много почтенных и интересных личностей, устраивались жаркие споры о достоинствах или недостатках того или другого исторического лица, о правоспособнос-

ти помещения его в цикл той или другой категории деятелей, составляющих барельефное кольцо вокруг памятника <...> на подобных сходках бессменно присутствовал и Тарас Григорьевич», «мрачно поводя из-под густых бровей своими светлыми глазами» [9, с. 19–20].

За проєктами Микешина споруджено пам'ятники «Тисячоліття Росії» (Новгород, 1862 р.), Катерині II (Санкт-Петербург, 1873 р.), Б. Хмельницькому (Київ, 1888 р.). У двох останніх монументах він намагався дати скульптурне зображення Т. Шевченка (через заборони не вдалося). Зокрема, біля пам'ятника Б. Хмельницькому було заплановано встановити скульптуру «Народ слухає кобзаря», але царський уряд заборонив її як прояв демократії. У 1861 році М. Микешин намалював Т. Шевченка в труні, і на цьому ж малюнку зобразив його в другій іпостасі: як вічно живого народного поета в шапці й кожусі понад хмарами (за фотографією 1858 р.).

М. Микешин — один з ініціаторів і постійних учасників шевченківських вечорів у Петербурзі, зачинатель створення Товариства пам'яті Т. Шевченка (яке було заборонене). Разом з І. Рєпніним, Д. Менделєєвим, М. Чайковським став одним із засновників Товариства ім. Т. Шевченка для допомоги нужденним уродженцям Південної Росії, що навчаються у вищих навчальних закладах Санкт-Петербурга.

З 1869 року М. Микешин — академік петербурзької Академії мистецтв.

У 1876–1878 роках М. Микешин у Петербурзі редагував журнал «Пчела», у якому друкував свої ілюстрації до творів різних письменників, карикатури, спогади, цикли малюнків, зокрема фантазмагорій-жахіть до повістей М. Гоголя «Вій», «Страшна помста». На квартирі Михайла Йосиповича Т. Шевченка познайомився з композитором О. Даргомижським: «Глубоко почитал Даргомыжского; познакомился с ним случайно у меня и потом часто встречался в семействе Гринберг» [9, с. 21]. Даргомижський створив оперу «Русалка» за однойменною драматичною поемою Пушкі-

на. І поетичний першовзірець, і музичний твір своїм демократичним спрямуванням перегукуються з баладою «Причинна» й поемою «Катерина» Т. Шевченка.

Микешин став одним з перших, хто виконав малюнки до поетичних творів Т. Шевченка. На його першій шевченківській ілюстрації 1863 року до поеми-балади «Тополя» зображено початок перетворення безталанної дівчини у високе струнке дерево. Михайло Йосипович проілюстрував Шевченкові поезії «Іван Підкова», «Катерина», «Чернець», «Хустина» (усі — 1884 р.), баладу «Причинна» (1884 р.), поеми «Гамалія» (1895 р.), «Гайдамаки», поезії «Перебендя» (1895 р.), «Тарасова ніч» (1893 р.), створив цикл ілюстрацій до балади «Причинна» (1895 р.).

У своїх спогадах Микешин повідомляє, що іще за життя Т. Шевченка збирався видати книгу його поезій зі своїми ілюстраціями: «Много мы с ним вели переговоров, чтобы издать что-либо совместно с его стихами и с моими рисунками, но никак не могли договориться о сюжете: то ему, то мне сюжеты оказывались неудобны» [9, с. 22].

М. Микешин виконав малюнки до Шевченкових поетичних творів для оформлення трьох випусків двомовного (з оригінальними українськими та перекладними російськими текстами М. Гербеля) видання «Кобзаря» (Санкт-Петербург, 1896 р.). Художник стверджував, що видання ілюстрованого «Кобзаря» було ще мрією «Шевченка, котрий з цією метою почав готувати рисунки: з них два ескізи “Русалки” додано до цього випуску другого» [3, с. 17–24]. Він також наголошував: «Буду щасливий завершити цей труд, здійснию останню мрію Т. Шевченка, а там і відпочину» [3, с. 17–24]. І вже 19 січня ст. ст. 1896 року в Петербурзі М. Микешина не стало. «Раптова смерть художника перервала роботу над третім випуском» [4, с. 260].

До першого видання «Кобзаря» 1896 року ввійшли Микешинові ілюстрації «Думи мої, думи мої...» (із зображенням інтер'єру майстерні Т. Шевченка, з портретом Л. Полусмак

роботи Т. Шевченка в авторській інтерпретації М. Микешина), цикл ілюстрацій до поеми «Катерина»; до другого випуску — ілюстрації до Шевченкових поезій «Утоптала стежечку», «Тарасова ніч», «Перебендя», «Пустка» («Рано-вранці новобранці...» — IX вірш циклу «В казематі», заключний епізод самотньої долі солдата: «Сидить собі коло пустки, / Надворі смеркає. / А в вікно, неначе баба / Сова виглядає». Папір, горіхове чорнило, 1884 р.), «Причинна», графічні роботи Т. Шевченка: «Хлопчик-натурник», до картини «Русалки» [6, с. 200]; до третього випуску — цикл ілюстрацій до Шевченкової поеми «Наймичка», власний алегоричний малюнок, на якому М. Микешин прощається з музою Т. Шевченка, а ангел уже торкає його за спину, вказуючи на пісочний годинник.

Кожен випуск «Кобзаря» 1896 року «мав однаковий фронтиспис» (1893 р., туш, акварель, білило), на якому Микешин зобразив персонажів Шевченкових поезій у гротескній формі, з чіткою межею між реальним та ірреальним, з яскраво вираженим ностальгійним настроєм. Така художня інтерпретація властива всім ілюстраціям Микешина до «Кобзаря» (виконані вони переважно 1895 р.) [6, с. 200]. «Микешин дивився на творчість Шевченка очима реаліста, бачив у ній не відсторонені сюжети, а буденні життєвські сцени й діяння звичайних людей недалекої від нашого часу епохи слави...» [3, с. 17–24].

«Тихий бунт» супроти канонів академічного класицизму, прагнення до зображення демократичного середовища, життєво близьких героїв проявилися в ілюстраціях М. Микешина у відступі від краси античних пропорцій та канонізовано-прекрасних жестів. Цей принцип художник застосовував навіть зображуючи алегоричні постаті світу духовного. «Часом малюнки Микешина спішні, недостатньо ретельно оброблені», але переконує їхня «життєва правда, глибина задуму, теплота чуттів» [3, с. 17–24].

Художник «однаково прекрасно передавав сцени з буденного життя й зі світу чу-

десного» [3, с. 17–24]. Сказане стосується також ілюстрацій М. Микешина до казок слов'янських народів. У 1893 році художник виконав ілюстрацію до казки «Син рибак». Це малюнок чорною аквареллю, тушшю та білилом на світло-сірому папері (розмір — 19,7 × 31,9 (см.)), наклеєний на товстий картон. У 1972 році Державний музей Т. Г. Шевченка (нині — Національний музей Т. Г. Шевченка) придбав цей малюнок за 120 крб. у Букіністичному магазині м. Києва № 18 (Акт № 530 від 15.11.1972 р.). Малюнок, що зберігається в НМТШ м. Києва й дотепер, називався «Ілюстрація на українську тему».

Дослідивши цей жанровий малюнок у зіставленні із сюжетами написаних до 1893 року оповідань та повістей українських письменників Марка Вовчка, О. Стороженка, М. Гоголя та інших авторів на козацьку, гайдамацьку й розбійницьку тематику, з демонологічними мотивами залятих скарбів, ми не виявили цілковитих збігів. Переглянувши всі доступні видання з ілюстраціями М. Микешина, авторка цієї статті натрапила на цікаву знахідку — доповнене друге видання «Славянских сказок, собранных А. И. Соколовым», з ілюстраціями академіка М. Микешина (Санкт-Петербург, 1893 р.). У цій книзі між сторінками 96–97 була виявлена репродукція збільшеного малюнка «Ілюстрація на українську тему» з фондівської колекції НМТШ. Ця репродукція вміщена як ілюстрація М. Микешина до казки «Син рибалки» (у підзаголовку зазначено: «Словинская сказка»).

Зав'язка сюжету казки відбувається на Дунаї, де рибалка ловить рибу для господаря, однак три дні поспіль нічого не може впіймати для бенкетного столу — боїться бути покараним.

Звернімо увагу на конкретне місце дії (у давніх казках воно більш умовне).

Річка Дунай бере початок у Німеччині, у горах Шварцвальда, протікає через Австрію, Словаччину, Угорщину, Словенію, Сербію, Хорватію, Боснію та Герцеговину, Болгарію, Румунію, Молдову, Україну. Є при-

родним кордоном між Сербією та Боснією й Герцеговиною. За 80 км від гирла Дунаю починається дельта, де річка розгалужується на рукави й упадає через Румунію та Україну до Чорного моря. З кельтської мови «Дунай» перекладається як «швидка вода». Дійсно, ця річка швидкоплинна й такою оспівана в українському фольклорі. Назва «Словаччина» (*Slovenška*) вперше зустрічається в XI ст., але до XV ст. топонім плутали із загальною назвою слов'ян. У Словаччині Дунай тече через Карпати, сама ж країна межує із Закарпатською областю України. У Словенії витоки Дунаю знаходяться в Альпах. У казці «Син рибалки», проілюстрованій М. Микешиним, герой знаходить шлях у зачароване царство саме через гори завдяки допомозі вітру.

Словаччина рано християнізувалася завдяки проповідям Кирила й Мефодія, Словенія теж рано прийняла християнство через вплив франків.

Герой казки «Син рибалки» двічі сахається й зрікається змії як подобі нечистого. Досить рідкісне для казок християнське тлумачення образів, хоча в казці доволі сильно струменіє двовір'я слов'янського фольклору. В Одеській області є острів Зміїний, назва якого мотивується тим, що на острові завжди дуже багато змій і вужів, які «припливають із гирла Дунаю» [5, с. 28].

Мотив важкого випробування й порятунку героєм залятого міста простежуємо в казках українських Карпат. Важливий він у казці «Іванко й заляте місто», у якій мати, сама не відаючи, що потім віддасть, пообіцяла дитину нечистому.

Герой казки «Син рибалки» за щедрий виллов риби обіцяє через 20 років віддати зелену чоловікові з червоної лодії, що раптом припливла Дунаєм, те з рідного дому, про що він нічого не знає. Як виявилось, за його відсутності вдома народився син. Оскільки син був обіцяний нечистому, вирішили вчити здібного хлопця на чорнокнижника (цей мотив зустрічається в західноукраїнській казці «Про хлопця, який прочитав чарівну книжку»).

Казки вирізняються мандрівними сюжетами найбільше з-поміж інших жанрів фольклору, тому «рідну домівку», територію виникнення казки знайти складно, хоча наскрізні образи все ж можливо прив'язані до більш давніх жанрів фольклору. Так, в українському фольклорі слово «Дунай» означає річку взагалі, може символізувати силу пристрасті в коханні. Так, у веснянці-грі «Подояночка», яка імітувала парування молоді та виконувалася з метою магичного впливу на розквіт землі, співають: «Сім літ не вмивалась, / Бо води не мала. <...> / Ой устань, устань, Подояночка / Та умий, вмий личко, як та скляночка, / Та візьмися в боки, / Покажи нам скоки, / Пливи по Дунаю» [або: «Біжи до Дунаю»], / Бери дівку з краю» [8, с. 66]. У купальських піснях українців співається про дівчину Ганну, яка в «Дунаї втонула», її волосся стало травою, очі — ягодами, у зв'язку з чим висловлюється засторога проти бездумного нищення рослин. У веснянці «Агіла-гілочка» парування на Дунаї передбачає дівочу цноту: «Та йди до Дунаю, / Де дівки гуляють, / Вибирай собі дівку, / Як з калини квітку». Як довів О. Потебня, калина в українському фольклорі — символ дівочої цноти, а не жіночої краси. У купальських піснях уже співають про любов і шлюб: «Ой скавав коник під гречкою, / А за ним Андрійко з гнuzдечкою: / — Ой пожди коню, загнuzдаю, / Та й поїдемо до Дунаю. / Ой до Дунаю води пити, / А до Данила дівку любити» [8, с. 105].

У проілюстрованій М. Микешиним казці «Син рибалки» головний герой занурюється з червоною лодією та нечистим, який його забрав, у Дунай і саме там знаходить свою наречену. У колядках, які є найархаїчнішим жанром українського фольклору, співається про символічний шлюб бога-громовика з нареченою-сонцем, зразковий для земних родин, про сонцеворот на літо — збільшення світлового дня після Різдва. «Ой у Києві на перевозі / Три риболовці, всі три молодці: / <...> — Панно Ялинко, перевези нас, / Скажемо ми тобі дивнеє слово, / Що в нас о Петрі Дунай перемерз. / А як не віриш — я там конем грав, / Я там конем грав

й мечем не розтяв». Тобто, вже влітку відбувається сонцеворот на зиму — зменшення світлового дня. Насправді ж Дунай замерзає тільки в дуже холодні зими, та й то на 1,5–2 місяці. Дівчина образно відповідає трьом рибалкам про шлюбний вінок і про поворот сонця на літо: «Ви мені диво, я вам дивніше. / А в нас на Різдво рожа процвіла, / Як не вірите — я вінок сплела. / Сплела віночок, пішла в таночок» [8, с. 119]. До речі, словосполучення «три рибаря» побутує в приказках і казках південних слов'ян, зокрема в чорногорців.

У пізніші козацькі часи мотив перескакування Дунаю пов'язують у колядках уже не зі здобуттям нареченої, а з бойовою звитягою, з вірним другом-конем, спритним і швидким, як блискавка: «Ой у Вільгові та й на торгові, / Там Іван ходе, коника воде, / <...> — Пане Іване, не продай мене, / Не продай мене, сподадай тее, / Як я тебе ніс через чорний ліс, / За нами турки ще й з татарами. / А як я скочив, Дунай перескочив, / Дунай перескочив, копитця не вмочив!» [8, с. 114].

У підводному зачарованому царстві герой казки «Син рибалки» цілує страшну триголову змію й цим знімає закляття з мешканців. Змія перетворюється на прекрасну дівчину, дарує нареченому перстень, подивившись крізь який, він може опинитися, де забажає й миттю повернутися назад. В українській карпатській казці «Про вівчаря, який мав 99 білих овець і три золоторунні барани» велику роль відіграють чарівні персні. Поет з Лемківщини Б.-І. Антонич, котрий у 1930-х роках мешкав у Львові, у 1934 році надрукував збірку «Три перстені», у якій простежується цікава символіка прадавньої української міфології.

Головний герой фантастичної казки «Син рибалки» захотів перенестися до батька, котрий, мабуть, побивається за втраченою дитиною, і подивився крізь перстень. Удома доньки батькового пана викрали перстень у сина рибалки. Він пішов навмання шукати дорогу до зачарованого царства, щоб устигнути повернутися, доки не сплив семирічний термін. Забрів до лісової хатинки розбійників.

Микешин М. Син рибалки

На ілюстрації М. Микешина до казки «Син рибалки» зображений інтер'єр цієї розбійницької хатини й жанрову сцену. На першому плані ліворуч за низьким великим столом, оздобленим царгами з вирізьбленим орнаментом із символами карт мастей «чирва» й «дзвінка» («бубна») сидить на різьбленому стільці син рибалки — чоловік із чорними бровами, короткими вусами й сивуватим хвилястим волоссям до плечей. Його обличчя звернене в профіль праворуч. Лівою рукою він тримає великий келих вина на столі, запястям правої руки зіперся на сидіння стільця. Ноги простягнув під столом уперед. Одягнений у сірі свиту, штани й постолі. На столі посередині лежать чоботи-скоророди («100-мильні»), шапка, здатна розсувати гори, рівняючи перед героєм-володарем шлях, а праворуч — плащ-невидимка. На другому плані посередині за столом стоять троє братів-розбійників. Перший ліворуч правою рукою, повернувши обличчя в профіль праворуч до братів, вказує на незнайомця, що сидить із келихом у їхній хаті, другий розбійник посередині із трьома ножами за поясом і третій праворуч дивляться в бік сина рибалки. Над ними на полиці три ковані скрині. Біля розпаленої печі з

горнятами в затемненому кутку праворуч сидить сестра розбійників у темному довгому одязі та трохи світлішому мафорії на голові й теж дивиться в бік незнайомця. Унизу праворуч чорною тушшю — авторський підпис і дата виконання малюнка: «Миша М. 1893. С. П.».

На звороті вгорі ліворуч по горизонталі чорним чорнилом — «Къ. рук. № 1587 / 1893г.». Поряд чорним чорнилом — «Дозволено цензурою 22 апр. 1893» і нерозбірливий підпис. Посередині справа по вертикалі згори вниз простим олівцем — «Словинский сынъ». У лівому нижньому куті простим олівцем — «115 Кат. Мк. 1934 г.». Біля правого краю внизу фіолетовим чорнилом — «інв. № 2170». У правому нижньому куті чорною фарбою й чорним чорнилом — штамп «ДМШ № Г-2306».

Син рибалки видає себе за зниклого молодшого брата розбійників, викрадає в них чарівні речі й зникає. Далі йде до сонця, місяця й вітру розпитувати дорогу в зачароване царство. Повертається до своєї нареченої та бере з нею шлюб.

Збирач українських казок О. Афанасьєв-Чужбинський спостеріг: «Казки про розбійників мають характер пізнішої форми й належать не давніше, ніж минулому століттю, з чого

можна припускати, що це справжні події, перероблені вже по тому, як минули обставини, за яких вони були можливі» [7, с. 68–69]. О. Афанасьєв стверджував, що добрі казкарі, творці цього жанру фольклору, — у середовищі рибалок і мірошників: «Рибалки і мельники, котрі повідомляють мені перекази, теж мають удосталь казок, серед яких трапляються

й іноземні, переказані якимось грамотієм» [7, с. 69–70].

Варто звернути пильнішу увагу на «чарівні» речі фантастичної казки «Син рибалки»: у східнослов'янських казках зустрічаємо шапку-невидимку, а не плащ. Сюжет казки потребує подальших досліджень у контексті фольклору південних слов'ян.

Джерела та література

1. З живого джерела: Українські народні казки в записах, переказах та публікаціях українських письменників / упоряд., літер. обробка, вступ, ст. та приміт. Л. Дунаєвської. Київ, 1990. 512 с.
2. Зарубіжна література: підручник для 8 класу загальноосвітніх закладів / Ю. Ковбасенко, Л. Ковбасенко. Київ : Літера ЛТД, 2016. 320 с.
3. Иллюстрированный «Кобзарь» Т. Г. Шевченко / иллюстрировал М. И. Микешин, с малорусским и русским текстом. Санкт-Петербург : Изд-во П. И. Бабкина, 1896. Вып. I–III.
4. Історія українського мистецтва : в 6 т. Київ, 1970. Т. 4. Кн. 2.

5. Мистецтво України. Біографічний довідник. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1997.
6. Наумова Н. Г. Микешин (Мікешин) Михайло Йосипович. Шевченківська енциклопедія : у 6 т. Київ, 2013. Т. 4. С. 199–200.
7. Афанасьєв-Чужбинський О. Нариси Дніпра. Львів : Априорі, 2016.
8. Пісні Поділля. Київ : Наукова думка, 1976.
9. Славянские сказки, собранные А. И. Соколовым / с рисунками академика М. Микешина и др. 2-е изд., доп. Санкт-Петербург : А. Ф. Девриен, цензор, 1893. 137 с.
10. Шевченко Т. Г. Кобзарь з додатком споминок про Шевченка Костомарова і Микешина. Прага, 1876.

References

1. Dunayevska L. (1990) *Z zhyvoho dzherela: Ukrayinski narodni kazky v zapysakh, perekazakh ta publikatsiyakh ukrayinskykh pysmennykiv* [From a Living Source: Ukrainian Folk Tales Written, Retold and Published by Ukrainian Writers] (compiled, literarily edited, prefaced and annotated by L. Dunayevska). Kyiv, 512 pp.
2. Kovbasenko Yu., Kovbasenko L. (eds.) (2016) *Zarubizhna literature* [Foreign Literature]; A Schoolbook for comprehensive school eighth graders. Kyiv: Litera LTD, 320 pp.
3. (1896) *Illiustrirovannyi «Kobzar» T. G. Shevchenko* [The Illustrated «Kobzar»] (illustrated by M. Mikeszyn, with Little Russian and Russian texts). St. Petersburg: Izd. P. I. Babkina, Issues I–III.
4. (1970) *Istoriya ukrayinskoho mystetstva: v 6 t.* [The History of Ukrainian Art: in Six Volumes]. Kyiv, Vol. 4, Book 2.

5. (1997) *Mystetstvo Ukrayiny. Biohrafichnyi dovidnyk* [The Ukrainian Art. A Biographical Guidebook]. Kyiv: M. Bazhan Ukrainian Encyclopedia.
6. Naumova N. (2013) Mykeshyn (Mikeszyn) Mykhaylo Yosypovych. *Shevchenkivska entsyklopediya: u 6 t.* [The Encyclopedia of Shevchenko: in Six Volumes]. Kyiv, Vol. 4 [M–Па], pp. 199–200.
7. Afanasyev-Chuzhbynskyi O. (2016) *Narysy Dnipro* [Essays on the Dnieper]. Lviv: Apriori.
8. (1976) *Pisni Podillia* [Podillia's Songs]. Kyiv: Naukova dumka.
9. (1893) *Slovianskie skazki, sobrannyye A. F. Sokolovym* [Slavonic Fairytales Collected by A. Sokolov] (with pictures by the academician M. Mikeszyn et. al.) (2nd augmented edition). St. Petersburg: A. F. Devrien (censor), 137 pp.
10. Shevchenko T. (1876) *«Kobzar» z dodatkom spomynok pro Shevchenka Kostomarov i Mykeshyna* [«Kobzar» Supplemented with Reminiscences of Kostomarov and Mykeshyn on Shevchenko]. Prague.

Summary

M. Mykeshyn works are considered in the article first and foremost as a painter-illustrator, who has met T. Shevchenko personally after the poet return from the exile (1858). The artist has associated with him during the last years of life and continued to honour the Ukrainian Kobzar deeply after his death.

M. Mykeshyn is one of the first persons, who have a purpose to realize T. Shevchenko intention to embody the illustrated edition of his own poetic works. M. Mykeshyn illustration to T. Shevchenko *The Poplar* (1863) ballad, executed in two years after Kobzar death is considered to be the first attempt to accomplish the dream.

In 1884 the painter has illustrated the *Bewitched (Prychynna)* ballad for the first time. It is the first known poetical work of T. Shevchenko. M. Mykeshyn has illustrated the same ballad for the second time in 1895, when he creates the majority of figures for three issues of the *Illustrated Kobzar*, published in Petersburg in 1896. The whole cycle of pictures to T. Shevchenko *the Hireling* poem is used in the *Kobzar* with M. Mykeshyn illustrations.

It is remarkable, that M. Mykeshyn has included the *Bewitched* ballad, which has not been published in the first *Kobzar* (1840), *the Hireling* poem, published by P. Kulish for the first time during T. Shevchenko exile without the author surname (it has been forbidden to edit his works) into his illustrated edition.

An artist has considered poetical heritage of the Ukraine songster completely – as *Kobzar*. Just such a combination, the painter choice of the metamorphoses motifs plots, mysterious death, everyday poems and the scenes with the realistic, convincing depiction, even some reduced, with consciously deformed proportions of antique beauty and classicism canons, assures that M. Mykeshyn has equally well recreated the daily life course and fantastic conversions from the miraculous world in art. He has wanted to show not epos heroes, but usual people.

M. Mykeshyn illustration to the Slavonic fairytale *The Fisherman Son* is situated on the bounds of the fantastic and real plots. It is in watercolours from the funds collection of T. Shevchenko National Museum. It has existed as an *Illustration on the Ukrainian Theme* for a long time.

The article authoress has determined the drawing appellation for the first time. She has found the fairytale, for which the illustration has been executed. The tale plot is considered in the context of Ukrainian ritual folklore. The necessity of the further investigations of the main images and symbols, especially the images of the magic things and the fairy tale plot in the context of almost lost in the XIX century Ukrainian legends about Zmiinyi island, the South Slavonic folklore and Romania folk works is revealed.

Keywords: sculptor, painter, Byelorussian, Ukrainian, illustration, watercolour, Slavonic, collection, poet, Kobzar, fairytale.